

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jitka Dvořáčková

**Klima třídy v základní škole speciální a jeho vliv na
úspěšnost edukace**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Zdeněk Moucha CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2014-2017

BACHELOR THESIS

Jitka Dvořáčková

**Class Climate in Special Elementary School and its Effect
on Success Rate of Education**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Zdeněk Moucha CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20.02.2017

Jitka Dvořáčková

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce, PhDr. Zdeňku Mouchovi CSc., za odbornou pomoc, cenné rady, ochotu a čas, který mi věnoval při zpracování mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na klima ve speciální třídě a jeho vliv na úspěšnost edukace a celkový rozvoj osobnosti žáka se středními a těžšími formami mentálního postižení, a s kombinovanými vadami.

V teoretické části je věnována pozornost: školní třídě jako malé sociální skupině a faktorům, které klima ve třídě ovlivňují. Pozornost je také věnována charakteristice žáků ve speciální třídě a faktorům ovlivňujících jejich prospěch.

Praktická část se zabývá výzkumem klimatu ve speciální třídě a vztahům mezi spokojeností ve třídě a úspěšností učení žáků s mentálním postižením.

Práce se zaměří i na návrhy ke zlepšení utváření klimatu třídy ve vztahu ke spokojenosti a úspěšnosti učení žáků ve speciální třídě.

Klíčová slova

Atmosféra, hodnocení, klima školní třídy, mentální postižení, prostředí, rodina, speciální třída, školní prospěch, školní třída, učitel, žák.

Annotation

This bachelor thesis concentrates on class climate in special elementary school and its effect on success rate of education and overall development of personality of a pupil with medium and serious mental handicap and multiple disability.

Theoretical part monitors class as a small social group and factors influencing class climate. Attention is also paid to pupils' characteristics and factors influencing their school results.

Practical part deals with research of climate in special class and relation between satisfaction in the class and success in education of pupils with mental handicap.

This thesis also concentrates on proposals how to improve class climate in connection with relation between satisfaction in the class and success in education of pupils in special class.

Key words

Atmosphere, class, class climate, environment, evaluation, family, mental handicap, pupil, school results, special class, teacher.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 KLIMA ŠKOLNÍ TŘÍDY	10
1.1 Prostředí, atmosféra, klima.....	10
1.2 Faktory ovlivňující klima třídy	12
1.3 Spolutvůrci třídního klimatu	14
1.3.1 Učitel.....	14
1.3.2 Žák.....	16
1.3.3 Rodina.....	17
1.3.4 Hodnocení žáků	17
2 ŠKOLNÍ TŘÍDA	20
2.1 Školní třída jako malá sociální skupina.....	20
2.2 Školní třída jako učebna.....	22
3 CHARAKTERISTIKA ŽÁKA V ZŠ SPECIÁLNÍ	23
4 ŠKOLNÍ PROSPĚCH	25
4.1 Faktory ovlivňující školní prospěch žáka	25
4.1.1 Vnitřní faktory ovlivňující úspěšnost učení	26
4.1.2 Vnější faktory ovlivňující úspěšnost učení	27
PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 VÝZKUMNÝ PROJEKT.....	29
5.1 Cíl výzkumu.....	29
5.2 Formulace hypotéz.....	29
5.3 Stanovení zkoumaného vzorku, kazuistika.....	30
5.3.1 Popis Speciální základní školy a Praktické školy Rumburk	32
5.3.2 Speciální třída	36
5.4 Metodologie výzkumu	36
5.4.1 Dotazníky pro žáky	37
5.4.2 Studium dokumentů	41
5.4.3 Analýza žákovských prací.....	41
5.4.4 Pozorování	41

5.5	Interpretace získaných dat, vyhodnocení.....	42
5.6	Diskuze, navrhovaná řešení	50
ZÁVĚR		52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....		54
SEZNAM ZKRATEK		56
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ		57
SEZNAM PŘÍLOH.....		58

ÚVOD

Každý z nás byl dítětem a navštěvoval nějaké školské zařízení. Při vzpomínce na tuto dobu si každý vybaví něco jiného, co mu utkvělo v paměti, má své vzpomínky. Škola a naše třída to nebyl jen prostor k učení, bylo to místo, kde jsme se setkávali s kamarády, kde jsme prožili mnoho příjemných chvil při společných hrách, vyráběli mnoho krásných výrobků s kterými jsme si vždy vyzdobili třídu i chodby školy, podnikali jsme společné výlety, chodili na plavání, společně jsme sáňkovali, bruslili.... Vzpomínek je mnoho a většinou převládají ty příjemné, pěkné. Všechny tyto aktivity nám zpříjemňovaly pobyt ve škole, ovlivňovaly klima školy a třídy.

Tématem práce je klima ve speciální třídě a jeho vliv na úspěšnost edukace a celkový rozvoj osobnosti žáka se středními a těžšími formami mentálního postižení, a s kombinovanými vadami. Toto téma je mi velmi blízké, neboť již několik let pracuji s dětmi ve speciální třídě.

V teoretické části bakalářské práce jsem se snažila shrnout všechny základní informace týkající se tématu. Pozornost jsem zaměřila na klima školní třídy a na faktory které ho ovlivňují, a také na spolutvůrce školního klimatu. Dále jsem se zaměřila na popis školní třídy, jako malé sociální skupiny i učebny. V další části jsem uvedla stručnou charakteristiku žáka speciální třídy a také faktory, které ovlivňují jeho prospěch.

V úvodu praktické části je popsána Speciální základní škola a Praktická škola Rumburk, ve které již několik let pracuji a jejíž klima třídy je předmětem zkoumání. Dále jsou popsány výsledky vlastního výzkumného šetření zaměřeného na klima třídy a jeho vlivu na úspěšnost edukace.

TEORETICKÁ ČÁST

1 KLIMA ŠKOLNÍ TŘÍDY

V této části své práce se budu snažit vysvětlit základní pojmy, které jsou potřebné k pochopení problematiky klimatu školní třídy.

1.1 PROSTŘEDÍ, ATMOSFÉRA, KLIMA

Z těchto tří termínů je **prostředí** třídy termín nejjobecnější, nejširší. Prostředí tvoří nejen žáci a pedagogičtí pracovníci (učitelé a asistenti), ale i třída a věci, které ve třídě jsou. Svoji roli zde má umístění třídy, její velikost, barva (v dnešní době již nejsou třídy jen bíle vymalovány, oblíbená je např. barva meruňková), vybavení, rozmístění nábytku, uspořádání pracovních stolků žáků i pracovního stolu učitele. Důležité je také rozmístění oken a světel, ale i topení. A nesmíme také zapomenout na výzdobu, hlavně na práce žáků, které dotvářejí příjemné prostředí třídy.

Termín **atmosféra školní třídy** je jev krátkodobý, proměnlivý, situačně podmíněný. V průběhu školního dne se mění několikrát (Mareš, Ježek, 2012). Jiná atmosféra bude ve třídě během přestávek, jiná při vyučovacích hodinách. Ale ani přestávky či hodiny nemají atmosféru stejnou. Je to krátkodobé naladění ve třídě, které vychází z okamžité situace (např. při zkoušení, písemných pracích, před pololetním nebo závěrečným hodnocením, ale i před tělesnou výchovou, hudební výchovou ...). Velmi proměnlivá a intenzivně prožívaná bude i atmosféra o přestávce, např. po konfliktu mezi chlapci – po rvačce.

Podle Laška (2007) je termín **atmosféra** užíván v nejužším smyslu jako krátkodobé, situačně podmíněné sociální a emoční naladění ve třídě, např. v průběhu jedné hodiny.

Vysvětlení posledního termínu **klima třídy** není tak lehké. Tento pojem se objevuje v odborných textech velmi často a také se objevuje mnoho definic, které se tento pojem snaží vysvětlit. Tyto definice se v mnoha bodech shodují, jsou zde ale i některé nesrovnalosti v tom, co vše do klimatu třídy patří a co ho ovlivňuje.

Každá třída oplývá jistou mírou jedinečnosti, má své specifické **klima**, tudíž různé třídy na nás budou svým klimatem působit odlišně. Třída, kde je živo a veselo, kde jsou po stěnách vystavené práce žáků a vyučující se usmívá, bude na nás působit jinak, než třída, kde je ticho i o přestávkách, nebo třída, kde je zase až velmi velký „hluk“. Je to ale náš subjektivní pocit, jinak mohou klima třídy vnímat učitelé, žáci, rodiče nebo jiné osoby.

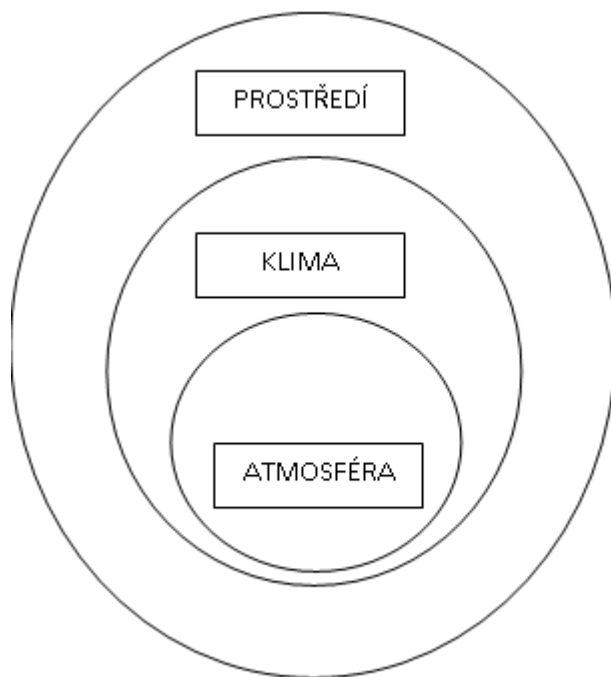
Termín **klima školní třídy** je jev dlouhodobý, který může trvat několik měsíců nebo i let, je typický pro žáky dané třídy a pro ty učitele, kteří v této třídě vyučují (Mareš, Ježek, 2012).

Klimešová (2015) se domnívá, že klima třídy se neprojevuje jen při vyučovacích hodinách, ale při veškeré činnosti třídy – o přestávkách, na školním výletě, při návštěvě divadelního představení.

Jeden z dalších výkladů termínu nabízí Lašek (2007, s.40), který píše: „ ***Klima třídy je pro nás pojmem užším a představuje trvalejší sociální a emociální naladění žáků ve třídě, které tvoří a prožívají učitelé a žáci v interakci.***“

Definic je mnoho, ale většina se shoduje v tom, že klima třídy je hodnocení toho, co se v dané třídě událo, nebo co je pro danou třídu dlouhodobě typické, jsou to názory jednotlivých aktérů školního vyučování. Aktéry nejsou učitel a žáci, ale učitel společně se žáky (Lašek, 2007).

Lašek (2007, s.41) naznačil v grafu vazby mezi výše uváděnými třemi pojmy (prostředí, atmosféra a klima).

Obrázek 1: Vazby atmosféry, klimatu, prostředí

1.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ KLIMA TŘÍDY

Každá škola má své specifické klima, které ji charakterizuje a zároveň ji odlišuje od ostatních škol. To samé platí i o klimatu školní třídy. **Klima školy** je jedním z faktorů, který může ovlivňovat klima školní třídy: svou roli zde má umístění školy - zda je škola vesnická, městská nebo i sídlištní. Počet žáků ve škole, zda se jedná o školu s velkým počtem žáků ve třídách nebo o školu malotřídní. Mareš (1998) ve své přehledové studii uvádí i další hlediska, která ovlivňují klima školy a také klima třídy: stupeň školy (škola mateřská, základní, střední, vysoká), typ školy (gymnázium, střední škola, odborné učiliště, škola státní - nestátní) a také koncepce výuky (tzv. tradiční škola nebo tzv. alternativní škola).

Tuto problematiku popisuje i Klimešová (2015, s.13) ve své publikaci: „*Na utváření třídního klimatu působí řada faktorů. Výrazný vliv na utváření klimatu třídy má klima školy. Důležitý je způsob řízení školy, vzdělávací program školy, klima pedagogického sboru, konkrétní učitel v konkrétní třídě, technické zázemí, vybavení školy*“.

Je tedy zřejmé, že klima školy a klima třídy jsou navzájem provázané a vzájemně se ovlivňují.

Lašek (2007, s.40) ve své knize uvádí citaci Van de Sijda (1988), který hovoří o klimatu třídy jako o ošidném pojmu: „*Každý ví oč jde, nikdo jej však nedovede popsat stejným způsobem*“.

Klima třídy nejde popsat jako jednu věc, jednolité celek. Skládá se z mnoha menších částí, které na sebe vzájemně působí, vytvářejí složitou strukturu. Lašek používá pojem **determinanty**, za ně považuje ty skutečnosti v životě školy a třídy, které ovlivňují vznik, podobu a účinky klimatu. Do determinant řadí například:

- **Zvláštnosti školy:** typ školy, její zaměření (základní školy, gymnázia, střední odborné školy) a pravidla školního života (školní řád, vyžadované dodržování a sankce)
- **Zvláštnosti vyučovacích předmětů a pedagogických situací:** laboratorní, dílenské práce, praxe v provozech, laboratořích
- **Zvláštnosti učitelů:** osobnost učitele, učitelem preferované pojetí výuky a vzdělávání, z něhož vychází jeho styl výuky
- **Zvláštnosti školních tříd:** učitel a třída, školní třída jako celek, skupiny ve třídě
- **Zvláštnosti žáků:** žák jako člen třídy, resp. skupiny v ní a žák jako individuální osobnost (Lašek, 2007)

1.3 SPOLUTVŮRCI TŘÍDNÍHO KLIMATU

Odborníci nemají stejný názor na to, kdo je zdrojem klimatu ve třídě. Někteří se domnívají, že hlavní roli v utváření klimatu mají žáci, oni si vytváří klima své třídy. Jiní si myslí, že klima největší mírou ovlivňují učitelé, kteří v dané třídě vyučují. Každý učitel má své charakteristické vlastnosti a svou roli, a tím významně ovlivňuje klima třídy.

Kdo tedy vytváří klima třídy? Jeho **aktéry** jsou všichni žáci dané třídy (třída jako celek), skupinky žáků v dané třídě, žáci jako jednotlivci (žáci výrazní i méně výrazní, vůdci i ti, kdo stojí mimo). Ve vyučovacích hodinách se spolutvůrcem klimatu stává vyučující, který vyučuje žáky určitému předmětu (učitel-muž, učitelka-žena), a často se na podobě klimatu podílí i třídní učitel dané třídy (Mareš, Ježek, 2012).

1.3.1 UČITEL

Jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost. Pomáhá se vzděláváním, zajišťuje předávání informací žákům, dbá na celkový rozvoj jejich osobnosti. Učitel spoluvytváří edukační prostředí, klima třídy, organizuje a koordinuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Lašek (2007, s.26) ve své publikaci uvádí: „*Učitel se stává, především na počátku a v prvních fázích školního života dítěte, vedle rodiče, pro dítě zásadní autoritou. Přináší do třídy určitý druh řádu věcí, svou autoritu, dovednosti, zlovyky, svůj pohled na roli žáka, svůj styl výuky.*“

Pro srovnání zde uvádím i názory anglického autora Kyriacoa (1996, s.79), který ve své knize píše: „*Klima třídy, které učitel navodí, může mít zásadní vliv na motivaci žáků a jejich postoj k učení. Proto jsou učitelovy dovednosti uplatňované při vytváření kladného klimatu třídy velmi důležité.*“

Podle zde zmíněných definic má učitel velký podíl na utváření třídního klimatu. Zvláštní a významnou úlohu má i třídní učitel. Jan Amos Komenský, ve své Velké didaktice uvádí, že třídu má řídit jeden učitel. Původně byl třídní učitel jediným učitelem i na vyšším stupni školy. V dnešní době to již ale neplatí.

Asi nejdůležitějším úkolem třídního učitele je, aby své žáky důkladně poznal, věděl, co na kterého působí, jak s nimi jednat, jak rozvíjet jejich schopnosti, kdy je pobízet a kdy brzdit (Čapek, 2010). Měl by mít se žáky své třídy co nejužší kontakt, založený na oboustranné ochotě ke společné spolupráci, snažit se rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti. Měl by to být profesionál s kladným vztahem k dětem, který k nim přistupuje kamarádsky, ale zároveň si umí získat respekt a děti mu důvěřují.

Na webových stránkách www.rvp.cz se píše: *„Ideální učitel má podle většiny žáků hluboké znalosti ve svém předmětu, umí dobře vysvětlit látku, má smysl pro humor, je veselý a zábavný, objektivní, spravedlivý a nikomu nenadržuje, používá metody výuky, které žáky vtáhnou, zaujmou, je přátelský a snaží se každému žákovi pomoci k úspěchu. Přísnost a náročnost si třetina žáků s oblíbeným pedagogem nespojuje.“* (online, cit. 2017-01-10)

Třídní učitel je i jakýmsi styčným bodem mezi rodinou a širší veřejností, dětmi – žáky a studenty, vedením školy. Často bývá pro své žáky vzorem a jistým motivujícím článkem v jejich rozvoji.

Každý učitel přistupuje ke své práci i ke svým žákům jiným způsobem. Často musí používat v různých třídách odlišný styl výuky, protože musí svou práci podřídit potřebám žáků a také dané situaci. Lašek (2007) zmiňuje Andersenovou(1988), která identifikovala čtyři učitelké přístupy:

- Vyučovatelský – tradiční postupy, učitel dbá na přesné definování pojmů
- Interaktivní – učitel nabádá žáky hlavně ke komunikaci
- Řídící – učitel vše neustále kontroluje
- Supervizorský – učitel ponechává žákovi možnost osobního tempa a růstu

Třídní učitel hraje v životě svých žáků velkou roli a může na ně mít velký vliv. Ukazuje se, že často je pro žáky dobrým třídním ten, kdo je svůj, je jiný, než by se i čekalo – je osobností, dokáže si najít cestu k žákům. Umí v různých situacích reagovat citlivě, je spravedlivý, chápavý, klidný. Dovede se žáky diskutovat, dává prostor jejich individualitám, je spíše dohlížející než direktivní.

1.3.2 ŽÁK

V pedagogickém slovníku se píše, že žák je člověk, který je v roli vyučovaného subjektu bez ohledu na věk. Žákem může být dítě, adolescent, dospělý, který je začleněn do nějakého edukačního procesu. Je zde i druhá definice, která označuje žáka jako dítě, které navštěvuje základní školu (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Vstupem do školy získává dítě na dlouhou dobu novou roli, roli žáka. Do jeho světa, který dříve tvořila hlavně rodina, přichází noví spolužáci a nová autorita – učitel. Postoj žáka ke svým spolužákům a i k učiteli se během jeho školního působení mění, vyvíjí se. Získává nové soukromí, nový svět, více podnětů, zážitků, mnoho nových poznatků a sociálních vazeb. Musí se ale také v co nejkratší době přizpůsobit požadavkům, které vyžaduje jeho nová role. Měl by si osvojit určité způsoby chování a konformní jednání.

V předškolním věku a na začátku mladšího školního věku děti ještě nejsou schopné vytvořit stálou skupinu, ještě nedozrály a největší závislost v této vývojové etapě zůstává na matce. Během školní docházky však tato závislost ochabuje.

V období mladší školní třídy závisí struktura třídy a vztahy mezi žáky hlavně na učiteli. Děti se seznamují s novými pravidly a normami, osoba učitele je tou nejdůležitější autoritou, někdy se vyrovná i autoritě rodičů.

V období středního a staršího školního věku probíhá vývoj třídy jako skupiny. Dochází k rozvoji osobnosti žáka a jeho začleňování do společenského prostředí. Roste potřeba autonomie, nezávislosti, sebeprosazení. Dítě má ale stále potřebu autority, touží po vzoru, po přimknutí se k silné osobnosti – většinou k učiteli.

Ve středoškolských třídách jsou již téměř dospělí jedinci. Je to období hledání místa ve společnosti, ale i životních hodnot a partnera. Mladí lidé nejsou již dětmi a nechtějí být za děti považováni, ale nejsou ještě ani dospělými. Na plnění role dospělých se teprve připravují. Tyto změny, kterými mladý jedinec prochází, však s sebou přinášejí i určité rozpory a konfliktní situace.

Jak se mění žák během své školní docházky, mění se také jeho pohled na své okolí, školu, spolužáky, vrstevníky, učitele. Stejně tak se mění vnímání důležitosti jednotlivých složek klimatu (Čapek, 2010).

Čapek (2010, s.23) ve své knize píše: „*V našich měřeních je žák nebo student nejčastějším zdrojem výpovědi o různých kvalitách klimatu třídy a školy. Předpokládáme, že jeho názor jako tvůrce a konzumenta, potažmo příjemce vzdělávání, je rozhodující.*“

1.3.3 RODINA

Rodina, rodič se nepovažuje za přímého tvůrce klimatu ve třídě, přesto do něho obvykle velmi zasahuje. V ideálním případě školu pozoruje a dozoruje, vnáší své připomínky a názory. Pokud rodič se školou spolupracuje, prokazuje zájem, svému dítěti pomáhá, zajímá se o jeho prospěch i o život ve třídě, je to pro pedagoga jen dobře.

Rodič může ovlivňovat klima ve třídě přes své dítě ale i negativním způsobem. Když například doma mluví nevhodně o škole a učitelích, nařizuje dítěti s kým má ve třídě sedět, s kým může kamarádit a s kým ne, srovnává své dítě s ostatními. Negativně ovlivní klima třídy i velmi ambiciózní rodič, který si formuje dítě k dokonalejšímu obrazu svému a dítě velmi přetěžuje, také problémy v rodině vedou ke zhoršení prospěchu a nezájmu. Je jisté, že v chování a školní práci dítěte se souhrnně odráží rodinná výchova (Čapek, 2010).

Obecně však rodiče respektují školu i odbornost učitelů a mnoho věcí s klidem nechávají na řešení škole.

1.3.4 HODNOCENÍ ŽÁKŮ

Jednou z důležitých složek klimatu je také to, jak účastníci dění ve třídě vnímají hodnocení. Nejde jen o způsob, jakým učitel reaguje na práci žáků. Co je hodnocení víme všichni, v knihách najdeme ale mnoho zajímavých definic. Čapek (2010, s.57) uvádí citaci Slavíka(1999): „ *pedagogické hodnocení je systematickou, tj.připravenou cílevědomě organizovanou činností, doprovázenou záměrnými opravami, revizemi a korekcemi hodnocení*“

Hodnocení se vztahuje ke každé činnosti, která slouží k posouzení výkonů žáka. Nejčastější cíle hodnocení jsou:

- Hodnocení jako zpětná vazba o prospěchu žáka
- Hodnocení má poskytovat žákům zpětnou vazbu o jejich pokroku
- Hodnocení má žáky motivovat
- Hodnocení slouží jako podklad pro vedení záznamů o prospěchu žáka
- Hodnocení umožňuje poskytnout doklady o momentálním prospěchu a dosažené úrovni žáka
- Hodnocení umožňuje posoudit připravenost žáka pro další učení (Kyriacou, 1996)

Školní hodnocení má také svá úskalí, často žáky straší, přináší smutek, stres. Pokud hodnocení ukazuje, že výkony určitého žáka jsou slabší než výkony jeho spolužáků, může být tím deprimován, znervózněn. Tato situace může vést až k postupnému znechucení a odcizení se škole. U žáků, kteří nemají možnost prožít ve škole úspěch a získat dobrou známku, dochází po určité době k poklesu úsilí a motivace, což povede s největší pravděpodobností opět k neúspěchu a špatným známkám.

Snem každého žáka je naprosto spravedlivý učitel, který měří všem stejně za každých okolností a nefavorizuje některé žáky na úkor jiných (Lašek, 2007).

Být spravedlivý je v oblasti hodnocení výkonu žákovských prací nebo produktů zcela nespornitelné. Někdy je tato snaha dokonce škodlivá, neboť nám neumožňuje vytěžit z hodnocení to, co by pro žáky bylo nejlepší. Pomocí hodnocení nemusíme jen posuzovat kvalitu žákovských výkonů, ale měli bychom motivovat, povzbuzovat, odměňovat a regulovat. Všichni žáci nestojí totiž na stejné startovní čáře. Někteří si sahají na vrchol svých možností a na výbornou známku to nestačí.

Pro dobré klima ve třídě by mělo zmizet neustálé srovnávání žáků mezi sebou. Učitel by měl hodnotit žáky na základě splněných úkolů, jejichž hodnocení poměruje podle předpokladů každého žáka, podle jeho individuálních schopností a dovedností. Tím pro žáka dosahuje větší spravedlnosti, než když používá vztahovou rovinu celé třídy (Čapek, 2010).

Měli bychom hodnotit žáka podle jeho individuálních schopností, snahy s ohledem na jeho vlastní zlepšování a zhoršování. Tato individuální forma snižuje stres a úzkost žáka a vede i slabší žáky k větší motivaci. Velmi důležité ale je, vysvětlit ostatním žákům třídy a také rodičům, proč slabší žáky takto hodnotíme.

2 ŠKOLNÍ TŘÍDA

Škola je instituce, která má děti, které do ní přicházejí:

- naučit předepsanému učivu
- vychovávat, aby se staly kvalitními lidmi
- socializovat, aby mohly bez překážek vstoupit do společenského života
- naučit je, jak se učit, aby se samy mohly učit po celý život
- a naučit je samostatnosti, aby dokázaly postupně přebírat odpovědnost za svůj život do vlastních rukou (Mareš, Ježek, 2012)

Většina z těchto úkolů se právě odehrává ve školní třídě. Pojem **školní třída** označuje učebnu i společenství žáků v jednom ročníku.

V pedagogické slovníku se uvádí o třídě: „*Skupina žáků stejného věku, kteří jsou společně vyučováni ve škole, základní sociální a organizační jednotka školního vzdělávání nebo prostorová jednotka, v níž probíhá vyučování.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s.253)

2.1 ŠKOLNÍ TŘÍDA JAKO MALÁ SOCIÁLNÍ SKUPINA

Rodina a školní třída jsou v životě dítěte dvě nejvýznamnější malé sociální skupiny do kterých přináležíme a ve kterých zaujímáme určité postavení, realizujeme určitou roli, máme určité poslání. Patříme k sobě navzájem, se všemi radostmi i problémy, které to přináší (Helus, 2007).

Sociální skupiny lze rozdělit podle různých kritérií: nejvýznamnější je dělení podle velikosti a způsobu vzniku, dalším kritériem je míra identifikace se skupinou.

1. velikost skupiny je určována počtem členů a charakterem jejich vzájemných vztahů (skupiny velké, střední a malé)
2. způsob vzniku a organizace skupiny (skupiny neformální a formální)
3. míra identifikace (skupiny členské a referenční) (Vágnerová, 2005)

Podle těchto kritérií můžeme školní třídu považovat za malou sociální skupinu, ve které se členové navzájem znají, komunikují spolu a spojuje je nějaký společný cíl.

Pojem malá sociální skupina vysvětluje Vágnerová (2005, s.310): „ je charakteristická osobním kontaktem, vzájemnými vztahy a s nimi souvisejícími přímými interakcemi. Tyto skupiny jsou pro jedince nejdůležitější.“ Taková skupina působí na jedince přímo, a proto jej ovlivňuje více než velké skupiny.

Řezáč (1998, s.191) popisuje malou sociální skupinu: „ je příznačná tím, že vzájemné vztahy mezi jejími členy jsou bezprostřední (tj. nezprostředkované, „tváří v tvář“). Malá sociální skupina má z hlediska socializace zvláštní význam, protože jde o prostředí s vysokou intimitou vztahů a proto i ovlivnění skupinou je zásadní.“

Jednotliví členové v těchto skupinách mají mezi sebou zpočátku formální vztah, sami sebe si nevybrali, skupina byla vytvořena na základě nějakých znaků, ale postupně tam vznikají i vztahy neformální.

Lašek (2007) píše ve své knize, že dítě je na základě zákona o povinné školní docházce zařazeno do příslušné školní třídy jak z hlediska dosažené připravenosti na školu, tak i z hlediska prostorového (místo bydliště, spádová oblast školy). Za specifický sociálně psychologický i pedagogický problém považuje třídy *specializované*, do kterých jsou zařazovány děti podle výběrových kritérií – například třídy matematické. Má za to, že již vědomí výběru může na dítě působit jistou výlučností a klima v těchto třídách může být rozdílné jak co do vytváření, tak do prožívání a dopadu na psychiku dítěte.

Dalším důležitým faktorem složení kolektivu třídy je původ z různých společenských vrstev, etnických skupin a určitý poměr „zdravých“ žáků a postižených,

popř. žáků s poruchami učení. Všechny tyto faktory mají významný vliv na vyučování a učení a také významným způsobem ovlivňují klima třídy (Kyriacou, 1996).

Školní třída je složitý a mnohvrstevnatý sociální svět, který spoluvytvářejí jak žáci, tak i učitelé. Třída může žáka podporovat ve výkonech, dá mu možnost zažít úspěch před ostatními, stejně jako neúspěch, naučí jej kooperovat i klikařit, spolupracovat i podvádět. Je svébytným a neopakovatelným seskupením individuí. Proniknout do jejího vnitřního, „neviditelného“ života je obtížné, pro poznání světa školáka je to však nezbytné (Lašek, 2007).

2.2 ŠKOLNÍ TŘÍDA JAKO UČEBNA

Učebna je prostor určený k vyučování, může být nesespecializovaný (třída) nebo specializovaný (odborná učebna) (Průcha, Walterová, Mareš, 2003). Celkový vzhled učebny může významnou měrou ovlivnit klima třídy.

Čistá a dobře udržovaná učebna s potřebnými pomůckami, která je útulná, světlá a dobře větraná, napomáhá vzniku kladného přístupu žáků k výuce a očekávání kladných zkušeností u žáků. Vystavené žákovské práce také naznačují hrdost na dosažené výsledky a zároveň působí jako motivace.

Uspořádání učebny by mělo být zaměřeno na funkci, jakou bude učebna plnit. Přinejmenším by měla být dobře viditelná tabule a učitel (Kyriacou, 1996).

Učitel by se měl snažit utvořit takové prostředí, které žáci a studenti vnímají jako příjemné, protože v takovém vše probíhá pozitivněji.

Čapek (2010, s.91) uvádí citaci Hejlové (2007): *„Součástí péče o klima školní třídy, je tedy nepochybně také udržování prostoru učebny nejen po stránce pracovní (učební pomůcky a vhodný nábytek), ale i estetické, význam má i její udržování z hlediska funkčnosti jejího vybavení.“*

3 CHARAKTERISTIKA ŽÁKA V ZŠ SPECIÁLNÍ

Základní škola speciální, dříve byl používán název pomocná, vychovává a vzdělává žáky s takovými nedostatky rozumového vývoje, kteří se nemohou vzdělávat podle vzdělávacích programů běžné základní školy ani základní školy praktické. Jsou to zpravidla žáci s mentálním postižením středního až těžkého stupně. Tito žáci jsou však schopni osvojit si elementární vzdělání. Hlavním cílem výchovné a vzdělávací práce je získání takových dovedností a vědomostí, a vytvoření návyků, které jsou potřebné pro uplatnění v praktickém životě, které pomáhají rozvíjet duševní i tělesné schopnosti žáků s přihlédnutím k jejich individuálním zvláštnostem (Švarcová, 2006).

Žádný jiný druh handicapu nečiní člověka v běžné populaci tak zvláštním a odlišným jako právě mentální postižení. Nepostižení lidé často nemohou přijít takto postiženým jedincům na jméno, často o nich hovoří jako o „duševně nemocných“ nebo také o „bláznech“. Lidé si nedokáží stav mentálního omezení dost dobře představit, ani se vžít do situace lidí s tímto handicapem.

Slowík (2007, s.109) uvádí: „*Pojem **mentální retardace** vychází z latinských slov „mens“ (mysl, duše) a „retarde“ (opozdit, zpomalit); doslovný překlad by tedy zněl „opozždění (zpomalení) myslí“. Ve skutečnosti je mentální retardace podstatně složitější syndromatické postižení, které postihuje nejenom psychické (mentální) schopnosti, ale **celou lidskou osobnost** ve všech jejích složkách.“ Má tedy rozhodující vliv nejenom na vývoj a úroveň rozumových schopností, ale týká se také emocí, komunikačních schopností, úrovně sociálních vztahů, možností společenského a pracovního uplatnění.*

Za jedince s mentálním postižením se považují žáci, u nichž dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování (Pipeková, 2006).

Ve starších učebnicích o mentálním postižení se často setkáváme s názorem, že úroveň rozumových schopností, které si člověk přináší do svého života, je po celý jeho život nezměnitelná. Ale z nových zkušeností speciálního školství je vidět, že v mnoha

případech lze vhodným pedagogickým působením dosáhnout výrazného zlepšení. Všechny děti se v průběhu života vyvíjí, vyvíjejí se i děti s mentální retardací. Základní podmínkou psychického vývoje je učení.

Pro děti s mentální retardací je charakteristické, že se nedovedou cílevědomě učit. Chybí jim k tomu nejen nezbytné volní vlastnosti, ale také rozumové dovednosti, potřebné k organizaci procesu poznávání a organizaci času. Je pro ně typické pomalé tempo osvojování nových poznatků a nestálost jejich uchování spojená s nepřesností vybavování. Rozvíjení a cvičení paměti vyžaduje kvalifikovaný speciálně pedagogický přístup a také velkou míru trpělivosti potřebnou k neustálému opakování učiva (Švarcová, 2006).

Podle Pipekové „celkové postižení neuropsychického vývoje osob s mentální retardací přináší s sebou řadu zvláštností v jednotlivých stránkách jejich osobnosti. Poškození se dotýká procesů poznávacích, zasahuje sféru emočních a volní, ovlivňuje adaptabilitu i chování jedince, projevuje se i ve zvláštnostech motoriky.“ (in: Vítková, 2004, s.130)

Mezi oblast problémů patří:

- Počítky a vjemy – opožděná a omezená schopnost vnímat, má velký vliv na další průběh psychického vývoje, brzdí ho a zpomaluje
- Rozvoj řeči – slovní zásoba je mnohem menší, zpomalený vývoj artikulace, mluvnická stavba řeči je nedokonalá, nápadné je porušení gramatické shody ve větách, neobratnost ve vyjadřování
- Myšlení – slabá schopnost zobecňování, špatně si osvojují pravidla a obecné pojmy, výkyvy v pozornosti
- Paměť – mechanická, nesnaží se učivu rozumět, zapamatují si méně, intenzivněji zapomínají, špatně si vybavují představy

Švarcová uvádí i další psychické zvláštnosti osob s mentální retardací, mezi problémy patří i poruchy vizuomotoriky a pohybové koordinace; impulzivnost,

hyperaktivita nebo celková zpomalenost chování; citová vzrušivost; sugestibilita a rigidita chování; nedostatky v osobní identifikaci a ve vývoji „já“; zvýšená potřeba uspokojení a bezpečí; poruchy v interpersonálních skupinových vztazích, snížená přizpůsobivost k sociálním požadavkům (in: Vítková, 2003).

4 ŠKOLNÍ PROSPĚCH

Ukazatelem školní úspěšnosti je školní prospěch. Už při příchodu dítěte do školy má větší šanci na úspěch dítě na školu dobře připravené, to znamená z rodiny, kde se rodiče snaží, aby se dítě o něco zajímalo, na svou činnost se soustředilo a dělalo ji dobře. V průběhu školní docházky je velmi důležitá spolupráce rodičů při školní přípravě.

Školní prospěch znamená hodnocení výsledků žáka v jednotlivých předmětech známkami podle oficiální klasifikační stupnice (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Hodnocení žáků s mentálním postižením je velmi náročné a obtížné. Při klasifikaci známkami je prakticky nemožné do jedné číslice shrnout míru naučení a pochopení učiva, míru samostatnosti žáka či jeho potřebu pomoci a vedení, a zohlednit v ní i psychické problémy jednotlivých žáků a závažnost jejich mentálního postižení. Proto se v základních školách speciálních používá pouze slovní hodnocení, pro něž byl zpracován podrobný metodický pokyn (Švarcová, 2006). Slovní hodnocení se v těchto školách osvědčilo. Jediným problémem pouze asi je, že někteří rodiče s nižší sociokulturní úrovní neprojevují zájem o vzdělávání svých dětí, slovní hodnocení nečtou nebo mu nerozumějí.

4.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ŠKOLNÍ PROSPĚCH ŽÁKA

Otázka školního výkonu, prospěchu, školní zdatnosti a hlavně **vzdělávacích potíží** a špatného prospěchu ve škole je vážným problémem. Při řešení těchto problémů je nutné, aby spolupracovali učitelé s rodiči, ale i se žáky. Příčiny školní neúspěšnosti se

dělí na vnitřní a vnější, ale také na změnitelné a nezměnitelné (na příčiny stálé, stabilní v čase).

Zpravidla nestačí zjistit jednu podmínku žákova výkonu, zvláště jeho neprospěchu, a snažit se o její překonání. K vysvětlení a nápravě je žádoucí co nejúplnější obraz o souboru podmínek, které se navzájem kombinují a ovlivňují. Vždy záleží na individuálních případech a situacích a také na věku žáků, na stupni školní docházky, na intelektových schopnostech (Čáp, 1993). V další části si popíšeme nejdůležitější faktory, které ovlivňují školní prospěch.

4.1.1 VNITŘNÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ÚSPĚŠNOST UČENÍ

Při libovolné činnosti vzniká dříve nebo později **únava**, to platí také o učení. Únava je stav organismu, při němž se snižuje fyzický i intelektový výkon, zpomalují se reakce, stoupá počet chyb, žák nedokáže vyřešit úlohy, které by jinak zvládl. Mění se i prožívání, vzniká pocit únavy, malátnosti, někdy lhostejnosti, jindy podrážděnosti, klesá žákova motivace k učební činnosti, neudrží se pozornost. Při vyučování se projevuje počínající únava zvýšeným pohybovým neklidem; žáci se hůře ovládají, otáčejí se, mluví spolu, při nepatrném podnětu se hlučně smějí. Pak se objevuje útlum, ospalost, apatie. Zhoršuje se úprava písemných prací, žáci pracují pomaleji, dělají mnoho chyb z „nepozornosti“, nesledují výklad. Únavu žáků zmenšují přestávky mezi vyučovacími hodinami, přesto se pracovní výkonnost žáků v průběhu dne velmi mění. Výkon žáků při dopoledním vyučování je mnohem lepší než odpoledne.

Svou úlohu při školní práci má také **temperament** žáka. Člověk je vybaven vrozenými dispozicemi reagovat nějakým, individuálně typickým způsobem jak v oblasti prožívání, tak v oblasti chování. Tento základ osobnosti spoluurčuje rozvoj dalších psychických funkcí a vlastností (Vágnerová, 2005). Pokud budeme porovnávat žáky, kteří jsou představiteli čtyř klasických temperamentů, zjistíme, že mnoho z nich má problémy s chováním při vyučování. Cholerici vyrušují při vyučování svou živostí, slabou kontrolou svých afektů a pohybů. I sangvinické dítě může připadat učitelům jako příliš živé a neukázněné. Naproti tomu děti melancholické a flegmatické bývají

hodnoceny jako hodné a tiché. I s takovými dětmi však mohou být problémy. Jejich pracovní tempo je pomalé, zdržují v písemném i ústním projevu. Dítě slabého typu se brzy unaví, jeho pozornost je snadno narušena, odpoutána rušivými podněty (Čáp, 1993).

Dalším důležitým faktorem, který ovlivňuje školní úspěšnost žáka je **motivace**. Rozlišujeme vnitřní a vnější motivaci k učení. Vnitřní motivací se rozumí například uspokojení z toho, že jsem se něčemu naučil, že jsem si osvojil dovednost. Naproti tomu vnější motivace zahrnuje takové momenty jako jsou pochvala, odměna, prestiž, trest, donucení. Různí žáci reagují na formy motivace k učení odlišně, například žáci se slabším prospěchem zvyšují svůj výkon hlavně po pochvalě, ale žáci úspěšní, zvyklí na kladné hodnocení spolužáků i učitelů, často nereagují na pochvalu, potřebují spíše upozornění na chyby, které dělají. Proto je důležitý individuální přístup k žákům v působení na jejich motivaci.

4.1.2 VNĚJŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ÚSPĚŠNOST UČENÍ

Největší vliv na úspěšnost učení má prostředí ve kterém dítě žije. Od narození žije dítě zpravidla v **rodině**, v ní získává základní zkušenosti ve styku s lidmi. Rodina je prvním zdrojem uspokojování jeho potřeb a také mu přináší jejich první omezování, frustrování. Bez péče rodiny by dítě nemohlo žít a vyvíjet se. To vše působí, že vliv rodiny na dítě a jeho psychiku je velmi silný. Rodina může vývoj dítěte příznivě stimulovat, ale také může být brzdou tohoto vývoje, zdrojem zanedbání, utlumení, narušení vývoje schopností, charakteru, celé osobnosti dítěte (Čáp, 1993, s.271).

V rodině probíhá **primární socializace** – realizuje se v ní první kontakt dítěte se společností a kulturou. Rodina tím, jak s dítětem jedná, jaké k němu zaujímá postoje, jakou vytváří oporu pro jeho vývoj, jakou citlivostí je zahrnuje, mu zprostředkovává zvládání základních vzorců sociokulturního chování a myšlení. A díky nim dítě rozvíjí své vztahy k sobě samému, druhým lidem, širšímu sociálnímu okolí, k věcem a úkolům.

Následuje **socializace sekundární**, v níž sehrává důležitou úlohu škola. Zde se zobrazují jak pozitivní, tak negativní efekty rodinného působení, oboje s dalekosáhlými

důsledky. Platí to také pro vytváření předpokladů pro úspěšnou edukaci, pro školní vzdělávací úspěšnost (Helus, 2007).

Působení rodiny na dítě závisí na mnoha faktorech. Jedním z důležitých vlivů je **vzdělání** rodičů. Rodiny s vyšším vzděláním pobízejí dítě k dobrému školnímu výkonu a také k hodnotné zájmové činnosti. Dokáží dítěti do určité míry pomoci při zdolávání překážek v učení nebo v zájmové činnosti. Rodiny s nižším vzděláním takové příznivé podmínky dítěti neposkytují. Také způsob **komunikace s dítětem** v rodině má vliv na úspěšnost učení. V rodinách s nízkou sociokulturní úrovní můžeme často pozorovat chudý slovník, agramatismy, nedbalou výslovnost, velmi malou komunikaci s dítětem, časté okřikování, aby je neobtěžovalo svými otázkami. Takové prostředí je pro dítě nepodnětné, ztěžuje mu vývoj řeči i intelektu. Dalším z faktorů, který ovlivňuje působení rodiny je **věk rodičů**. Rodiče velmi mladí nebo naopak starší často vychovávají své děti odlišně od rodičů, kterým se děti narodily v přiměřeném věku. Starší rodiče často projevují přílišné obavy o zdraví svého dítěte a omezují ho ve styku se svými vrstevníky. Příliš mladí rodiče jsou zase často bezradní a ve výchově se dopouštějí řady chyb. Významnou roli má také stávající situace v rodině, například rozvod rodičů, zaměstnanost, nemoci a spolu s tím spojené stresové situace.

Další skupinou, která má vliv na prospěch žáka je skupina neformální, se společným zájmem - **kamarádská parta**. Skupina vrstevníků představuje děti nebo mladistvé přibližně stejného věku, kteří se scházejí ve škole, v zájmových kroužcích, sportovních oddílech nebo jen tak v okolí svého bydliště. Mohou to být kolektivy se společensky schvalovanými cíli a normami, ale také společensky a výchovně nežádoucí, v krajním případě delikventní skupiny. Vliv názorů stejně starých dětí nebo dospívajících stejně jako snaha se jim vyrovnat, překonat je, nebo upoutat jejich pozornost, jsou nepochybně jedním z mnoha faktorů podílejících se na negativní změně prospěchu.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÝ PROJEKT

V praktické části práce bude představena Speciální základní škola a Praktická škola v Rumburku, stručná charakteristika této školy a speciální třídy.

5.1 CÍL VÝZKUMU

Hlavním cílem práce je analyzovat klima ve speciální třídě a zjistit, jaký vliv má toto klima na úspěšnost edukace a celkový rozvoj osobnosti žáka se středními a těžšími formami mentálního postižení, a s kombinovanými vadami. Dalšími cíli je vystihnout, jaké faktory toto klima negativně či pozitivně ovlivňují a zaměřit se i na návrhy ke zlepšení utváření klimatu třídy ve vztahu ke spokojenosti a úspěšnosti učení žáků ve speciální třídě.

O souhlas k provádění výzkumu jsem požádala ředitele školy a také třídní učitelku speciální třídy.

5.2 FORMULACE HYPOTÉZ

V rámci výzkumu jsem si stanovila několik otázek a také hypotéz. Hlavní otázky jsou:

- Jaké je klima ve speciální třídě?
- Vnímají sociální klima třídy stejně chlapci a dívky?
- Jaký vliv má klima ve třídě na úspěšnost učení?
- Které faktory ovlivňují klima třídy pozitivně a které negativně?
- Existuje vztah mezi spokojeností žáků a jejich oblíbeností mezi spolužáky?

Pro výzkum jsem si stanovila také dvě hypotézy, které výzkumem budou potvrzeny nebo vyvráceny.

Hypotéza č. 1: Žáci speciální třídy vnímají klima školní třídy pozitivně.

Hypotéza č. 2: Pozitivní klima školní třídy má kladný vliv na úspěšnost učení.

5.3 STANOVENÍ ZKOUMANÉHO VZORKU, KAZUISTIKA

Pro svůj výzkum jsem si vybrala Speciální základní školu a Praktickou školu v Rumburku. Na této škole pracuji již několik let a prostředí znám. Školu navštěvují žáci s lehkým mentálním postižením, s podprůměrnou rozumovou schopností, děti hyperaktivní, s poruchami koncentrace, ale i děti s těžkými formami mentálního nebo kombinovaného zdravotního postižení. Všechny tyto děti mají své problémy, starosti, svá trápení, ale i radosti.

Já pracuji s dětmi ve třídách praktických, ale i ve třídě speciální. A právě tuto speciální třídu jsem si vybrala pro svůj výzkum. Třídu navštěvuje 7 žáků, kteří nejsou stejně staří, mají splněn různý počet let školní docházky a mají odlišné formy mentálního nebo kombinovaného zdravotního postižení. Do třídy chodí žáci, kteří mají různé pásmo mentální retardace, Downův syndrom, ADHD s hyperaktivitou, poruchy pozornosti, sluchovou vadu a mnoho jiných zdravotních problémů.

KAZUISTIKA

Do této třídy chodí i **Natálka, dívka s Downovým syndromem**. Do školy chodí již 10. rokem, je jí 16 let. Je to klidná, kamarádká dívka, její mentální úroveň se nachází v pásmu středně těžké mentální retardace. Spolupráce s rodinou je velmi dobrá. V rodině je pozitivně přijímána, má upevněny hygienické návyky, zvládá prvky sebeobsluhy, tělesně je zdatná, má základy slušného chování. Matka ji každé ráno vodí do školy a po vyučování jí vyzvedává.

Z rodinné anamnézy: rodina je neúplná, biologický otec není přítomen. Matka se dozvěděla diagnózu po porodu - Downův syndrom, trisomie 21. Nikdy neuvažovala o jiném vývojovém prostředí pro dceru.

Natálka navštěvovala MŠ s osobní asistentkou, potom základní školu, kde pracovala podle individuálního plánu s pomocí asistenta pedagoga ve všech předmětech. Nyní chodí již čtvrtým rokem do speciální školy.

Komunikace s ní mi občas dělá problémy – nerozuměla jsem jí, artikulačně je málo srozumitelná, používá mimiku a gestikulaci, často používá jen zkratky, náznaky slov, nyní po nějakém čase již vím, co který náznak znamená, naučila jsem se jí rozumět.

Čte globální metodou s občasnými chybami, zvládá sociální čtení. Čte i samostatná písmena A,Y,I,E,O,U,M,L,S,V,T,J. Přes všechnu logopedickou péči se nedaří výslovnost hlásky M. Umí se podepsat velkými tiskacími písmeny „NATY“. Nácvik psacího písma nezvládá.

V matematice umí napsat číslice 1 až 6, v této číselné řadě se orientuje s chybami. Pohotově určuje čísla, přiřazuje prvky k číslům a naopak. Rozumí pojům hodně a málo. Pracuje s pomocí dospělého, samostatně nedokáže vypracovat ani jednoduchý úkol.

V pracovní výchově a ve výtvarné výchově se snaží pracovat samostatně, ale stále vyžaduje vedení, pomoc. Hezky vybarvuje, ráda stříhá, lepí, modeluje, navléká korálky – adekvátně ke svým možnostem. Stále je ale potřeba procvičovat jemnou motoriku.

Snaží se i v tělesné výchově, má ráda pohyb, ráda tancuje – nejraději na písničky Dády Patrasové a Cvičíme s Míšou, tyto písničky poslouchá i doma. Bojí se výšek, ale s pomocí dospělého vždy cviky provede.

Natálka je milá, hodná dívka. Má ráda svůj řád, všechny věci musí mít podle sebe srovnané a nikdo jí je nesmí přendat ani přerovnat, jinak se ohradí „MOJE“. Ve třídě si oblíbila jednoho spolužáka s kterým si ráda hraje, chodí s ním na vycházky a když chybí stále se na něj ptá. Do školy chodí velmi ráda, nechce být doma ani v nemoci.

Natálka má mnoho dalších problémů, ale ona je nevnímá, je stále ve svém světě – milá a usměvavá.

5.3.1 POPIS SPECIÁLNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLY A PRAKTICKÉ ŠKOLY V RUMBURKU

Speciální základní škola Rumburk je škola spádová, která slouží pro žáky, kteří přicházejí ze všech ZŠ v Rumburku, Starých Křečan, Mikulášovic, Krásné Lípy, Chřibské, Rybniště a Jiříkova, od roku 1994 má právní subjektivitu.

Školní budova leží nedaleko Lužického náměstí a pěší zóny. Na zadní stranu navazuje menší parčík a z přední strany je malé náměstíčko. Asi 50 metrů od školy vede hlavní silnice, kde se také nachází zastávka autobusů. Z tohoto důvodu má škola příznivé umístění, protože dojíždějící žáci nemají daleko na své spoje a při čekání mohou využívat prostor v parku.

Obrázek 2: Speciální základní škola a Praktická škola Rumburk

Zdroj: autorka práce, 2016 (vlastní fotografie)

Škola má 4 třídy praktické školy, 3 třídy speciální školy, 1 přípravnou třídu, 1 třídu praktické školy jednoleté a dvouleté. Ve čtyřech třídách jsou spojené ročníky. Školní družina „Dráček“ slouží také jako klub pro dojíždějící žáky, kteří by jinak museli čekat v nepříznivém počasí na dopravní spoje venku.

V přízemí budovy se na pravé straně nachází botní skříňky a dílny na pracovní činnosti. Dále potom menší tělocvična a cvičná kuchyňka. Vybavení školních dílen, ale i školní kuchyňky, je na velmi slušné úrovni.

Z přízemí do prvního patra vede šikmá schodišťová plošina, tím se mohou imobilní žáci bez problémů dopravit do svých tříd. V prvním patře jsou kmenové třídy. A také třída rehabilitační, která vznikla propojením dvou tříd a v jedné má pro své žáky odpočinkovou zónu. V tomto patře je také počítačová učebna s 12 počítači a s připojením na internet. Tato učebna je každodenně využívána. Žáci zde využívají k výuce mnoho výukových programů – nejvíce od společnosti Terasoft.

V druhém patře budovy se také nachází kmenové třídy. Dále potom třída s interaktivní tabulí a dataprojektorem, a hudebna.

Vybavení učebními pomůckami je, myslím si, na velmi dobré úrovni. Dokupují se podle finančních možností školy. Pro potřebu vyučování a ŠD je k dispozici jedna počítačová učebna s připojením na internet, televizory, videorekordéry a DVD přehrávače, učebna s interaktivní tabulí. Pro žáky speciálních tříd byly zakoupeny tablety a v praktických třídách slouží k výuce počítač s dotykovým monitorem a velkou LCD obrazovkou, která se nachází přímo nad tabulí. Ve všech třídách je připojení na internet přes WIFI. Škola vlastní i digitální fotoaparáty a videokamery, se kterými se žáci učí pracovat.

K pohybovým aktivitám slouží tělocvična v nedaleké ZŠ Tyršova, která je pravidelně využívána a také zimní i atletický stadion, plavecký bazén a příměstské hřiště.

Škola je také zapojena do mnoha projektů.

Od září 2010 je škola partnerem v projektu Aktivačních center, která jsou zaměřena na žáky s těžším mentálním postižením. V rámci udržitelnosti se pokračuje v tomto projektu i v letošním roce. Nositelem projektu je Humanitas – Profes, o.p.s. a byl financován Evropským sociálním fondem a MŠMT. Škola je rovněž zapojena do projektu „EU peníze školám“ financovaného rovněž z ESF a MŠMT a také do projektu "Integrace ICT do výuky", jehož nositelem je Centre for Modern Education (CZ), s.r.o.

Školu navštěvuje v současné době 65 žáků. Mají možnost navštěvovat několik kroužků, např. kroužek počítačů, hudební, taneční a pěvecký kroužek, podílí se na výzdobě školy a také se účastní mnoha společenských akcí a soutěží.

Kontaktní údaje: Speciální základní škola a Praktická škola Rumburk

Dobrovského nám. 378/12, Rumburk, 408 01

www: <http://speczsrumburk.estranky.cz/>

Charakteristika školy

Do této charakteristiky jsem vybrala několik zajímavých informací z ŠVP školy.

Výchovně vzdělávací práce speciální školy je zaměřena na rozvíjení a kultivaci osobnosti žáků s mentálním postižením, na poskytování vědomostí, dovedností a návyků, potřebných k uplatnění žáků v praktickém životě.

Specifický význam speciální školy spočívá v tom, že nejen působí speciálně pedagogickými metodami na celkový rozvoj žáka aktivováním jeho schopností, ale často musí odstraňovat i závažné nedostatky způsobené negativními vlivy na jeho dosavadní vývoj (např. vlivy nepodnětného socio – kulturního prostředí, nepřiměřené nároky základní školy, případné rozdíly apod.).

Do speciálních škol přicházejí žáci z odlišných prostředí – přímo z rodiny, ze speciální mateřské školy, z běžné mateřské školy, ze základní školy, a proto je hlavním východiskem práce učitele speciální školy důkladné poznávání žáka, jeho schopností, psychických možností i individuálních zvláštností.

Vzdělávání v základní škole speciální je přizpůsobeno žákům se sníženou úrovní rozumových schopností, s psychickými zvláštnostmi, zejména s nedostatečnou úrovní koncentrace pozornosti a nízkou úrovní rozvoje volných vlastností. Vzhledem k těmto nedostatkům žáci nemohou zvládnout požadavky základního vzdělání, ale jsou schopni osvojit si základy vzdělání.

Základní škola speciální je desetiletá a člení se na 1. stupeň, který tvoří 1. až 6. ročník, druhý stupeň, který tvoří 7. až 10. ročník. Vzdělávací požadavky se přizpůsobují schopnostem a možnostem jednotlivých žáků.

Pro poznávací stránku vyučovacího procesu je důležité, aby žáci měli dostatek příležitosti k praktické činnosti. Předpokladem úspěchu je aktivní tvořivé učení, zaměřené na zvyšování samostatnosti žáků.

Pro splnění cíle je nutné, aby žáci mohli komunikovat s učitelem, ptát se ho, aby mohli mluvit o tom, čeho by chtěli dosáhnout. Proto také hlavním východiskem práce učitele speciální školy zůstává nadále důkladné poznání žáka. Podle schopností a zájmů jednotlivých žáků je pak možné obsah učiva rozšířit, popřípadě i redukovat. Vzdělávací program je koncipován tak, aby fungoval jako otevřený a pružný systém, aby bylo možno respektovat individuální pracovní tempo žáků.

Hodnocení žáka je nedílnou součástí výchovně vzdělávacího procesu. Předmětem hodnocení jsou výsledky, kterých žák dosáhl ve vyučovacích předmětech v souladu s požadavky učebních osnov a individuálních vzdělávacích plánů. Při hodnocení zohledňuje učitel druh a stupeň postižení žáka, jeho zdravotní stav a jeho individuální a věkové zvláštnosti, s akcentem na kultivaci žáka a rozvoj jeho schopností. Hodnocení má vyjádřit míru zvládnutí vědomostí a dovedností a stupeň samostatnosti žáka. V hodnocení výkonů by mělo převažovat hlavně kladné motivující hodnocení, jako je pochvala, uznání, povzbuzení, vyjádření kladného očekávání apod.

Pro celkové hodnocení používáme klasifikaci, slovní hodnocení nebo kombinaci obou hodnocení.

Ve škole je ustanovena školská rada, informace mezi rodiči a školou jsou předávány na třídních schůzkách, pomocí ŽK a nebo jsou rodiče zváni k individuální návštěvě.

Zařazování žáků do naší školy vychází z Vyhlášky č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších novel, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a ze zákona č. 561/2004 Sb., a jeho pozdějších novel (školský zákon). Vzhledem k zaměření vzdělávání školy jsou naši žáci zařazeni do vzdělávacích programů dle stupně mentálního postižení (ŠVP ZŠS, 2010).

5.3.2 SPECIÁLNÍ TŘÍDA

Pro úplnost uvádím také popis speciální třídy, ve které byl prováděn výzkum.

Třidu navštěvuje 7 žáků, kteří nejsou stejně staří, mají splněn různý počet let školní docházky a mají odlišné formy mentálního nebo kombinovaného zdravotního postižení.

Třidu tvoří dvě menší spojené místnosti. První je klasická třída se školním nábytkem a s tabulí. Každý žák má svou lavici, která je nastavitelná dle jeho výšky. Samostatné lavice jsou výhodné, každý má dostatek prostoru pro své věci a školní pomůcky, učí se samostatně pracovat a udržovat pořádek. Druhá místnost slouží jako odpočinková a hrací zóna. Je zde koutek na hry, lehátko na odpočinek a také počítač s dotykovým monitorem a velkou LCD obrazovkou. Pro každého žáka také tablet s mnoha výukovými programy, které žáci dle svých možností rádi používají.

Do třídy chodí žáci, kteří mají různé pásmo mentální retardace, Downův syndrom, ADHD s hyperaktivitou, poruchy pozornosti, sluchovou vadu a mnoho jiných zdravotních problémů.

Všichni tito žáci mají rádi, když má jejich denní režim opakující se řád a každá změna na ně velmi špatně působí. Každý školní den začínají hodinou tělesné a zdravotní výchovy. Protáhnou se, někteří se i probudí a hned se dívají na svět veseleji, s úsměvem. A když vyhrají nějakou sportovní soutěž, to je radost. V dalších hodinách již mají výukové předměty, které se učí podle svých individuálních vzdělávacích plánů. Velmi rádi mají také výchovy. Rádi kreslí, vytváří různé výrobky a také zpívají. Jejich výrobky jsou vystaveny nejen po celé třídě, ale i na chodbách.

5.4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Ke zpracování bakalářské práce a výzkumného projektu, výzkum probíhal na podzim roku 2016, byl použit smíšený typ výzkumu, bylo využito následujících metod a technik:

- analýza žákovských prací
- pozorování
- studium dokumentů
- sociometrický dotazník

5.4.1 DOTAZNÍKY PRO ŽÁKY

Každý učitel má zájem, aby bylo na základě důvěry a vzájemného respektu navozeno vstřícné a podnětné prostředí a partnerský vztah mezi žáky a učiteli a co možná nejlepší vztahy mezi žáky navzájem. Chování žáků ve třídě je ovlivňováno nejen způsobem výuky, ale i sociálním prostředím, v němž se pohybují.

Zkušený učitel by měl umět kvalifikovaně diagnostikovat klima školní třídy. Jednou z možností, jak získat potřebné informace o aktuálním stavu třídy, je dotazník.

DOTAZNÍK – Naše třída

Jednou z metod, která byla vyvinuta pro poznávání klimatu třídy na školách, je dotazník My Class Inventory , jehož autory jsou Australané B. J. Fraser a D. L. Fischer (1986). Tento dotazník je často používán při výzkumu v mnoha zemích světa. Česká verze tohoto dotazníku má název **Naše třída**, vznikla zjednodušením rozsáhlého dotazníku LEI (Learning Environment Inventory). Má jednoduchou konstrukci a způsob vyhodnocování, značnou rozlišovací schopnost, vysokou reliabilitu i validitu, umožňuje podrobně popsat klima tříd (Lašek, 2007). Dotazník má dvě formy: *Aktuální*, zjišťující současné klima a *Preferované*, zjišťující přání žáků, vztahující se ke klimatu třídy. My jsme použili formu Aktuální.

Dotazník obsahuje jen pět okruhů, každý okruh má pět jednoduchých otázek a odpovědi typu „ano - ne“. Tato metoda je určena pro žáky ve věku 8 až 12 let, ale zvládnou ji i žáci speciální třídy. Zjišťuje se pět okruhů klimatu ve třídě:

1. **Spokojenost ve třídě** – zjišťuje se vztah žáků k jejich třídě, míra uspokojení, pohody – otázky číslo 1, 6, 11, 16, 21
2. **Třenice ve třídě** – komplikace ve vztazích mezi žáky, míra napětí a sporů – otázky číslo 2, 7, 12, 17, 22
3. **Soutěživost ve třídě** – konkurenční vztahy mezi žáky, snaha po vyniknutí, prožívání školních neúspěchů – otázky číslo 3, 8, 13, 18, 23
4. **Obtížnost učení** – jak žáci prožívají nároky školy, nakolik se jim zdá učivo obtížné, namáhavé – otázky číslo 4, 9, 14, 19, 24
5. **Soudržnost třídy** - přátelské a nepřátelské vztahy mezi žáky, míra pospolitosti dané třídy – otázky číslo 5, 10, 15, 20, 25

Vyhodnocení dotazníku: Každá odpověď „Ano“ se hodnotí třemi body, každá odpověď „Ne“ jedním bodem. Otázky číslo 4, 9, 14, 19, 24 se hodnotí opačně (Ano je za jeden bod a Ne za tři body). Za nevyplněný řádek jsou body dva. Dosažené body u každého okruhu (mohou být v rozmezí od 5 do 15 bodů) se sečtou a napíší na dolní okraj dotazníku. Potom se všechny body z jednotlivých okruhů sečtou a získanou hodnotu vydělíme počtem žáků, kteří dotazník vyplnili – vypočítáme tzv. aritmetický průměr.

Druhý postup výpočtu počítá s tím, že názory žáků nemusejí být rozloženy „normálně“, mohou se přiklánět buď ke kladnému nebo zápornému hodnocení třídy. Pak je výhodnější seřadit údaje o jedné proměnné, např. o soutěživost vzestupně podle hodnot, které jsme vypočítali u jednotlivých žáků. Hledaná střední hodnota bude ta, která je přesně uprostřed řady – nazývá se medián. Při lichém počtu žáků se tedy nic nepočítá a vybere se ta prostřední hodnota. Ve své práci budu používat první postup hodnocení.

U dotazníku Naše třída platí, čím vyjde vyšší hodnota u proměnné číslo 1. spokojenost ve třídě a u proměnné číslo 5. soudržnost třídy, tím je klima třídy lepší, příznivější. Pokud vyjde vysoká hodnota u ostatních proměnných (třenice, soutěživost, obtížnost) je klima třídy pro žáky horší.

Lašek (2007, s.56) seřadil hodnoty do následující tabulky:

	Pásmo běžných hodnot
Spokojenost	10,0-14,4
Třenice	6,9-13,1
Soutěživost	9,7-14,8
Obtížnost	6,2-11,1
Soudržnost	6,4-12,9

Tabulka č. 1: Orientační normy dotazníku

Zadávání dotazníku: Dotazník Naše třída byl vyplněn žáky ze speciální třídy, ve věku od 14 do 17 let. Žákům bylo nejprve nutné srozumitelně a podrobně vysvětlit, že se nemusí bát, protože to není zkouška ani žádný test, že žádná odpověď není špatná ani správná, že záleží na jejich názoru, že nedostanou za práci špatnou známku ani nebudou pokáráni. Vysvětlit jim proč budou dotazník vyplňovat a jakým způsobem mají pracovat. Problém nastal u žáků, kteří mají velké potíže se čtením. Bylo nutné pracovat s nimi individuálně, otázku jim přečíst a vysvětlit. Po přečtení otázek bylo nakonec nutné všem znovu podrobně každou otázku vysvětlit, přiblížit význam otázek a důkladně popsat jakým způsobem mají odpovídat. Proto se práce protáhla a v polovině jsme si museli udělat přestávku, žáci speciální třídy se nevydrží dlouhou dobu soustředit na práci.

Celý text dotazníku Naše třída – Příloha A

Protože jsem pracovala se třídou, jako malou sociální skupinou, a chtěla jsem získat co nejdůležitější popis třídního klimatu, použila jsem po časovém odstupu ještě jeden dotazník. Dotazník má název **Moje třída** a je dostupný na webových stránkách www.rvp.cz . (online, cit. 2017-01-15)

DOTAZNÍK – Moje třída

Cílem dotazníku je získat přehled o názorech žáků na celkové klima třídy a zjistit, jaké jsou vztahy mezi žáky ve třídě. Odpovědi pomohou zjistit, jakou třídu či školu si žáci přejí, co se jim ve třídě, škole líbí nebo co by chtěli změnit. Okruhy otázek jsou:

1. pohoda ve třídě
2. řešení konfliktů ve třídě
3. kamarádství
4. náročnost učení

Otázek je v dotazníku celkem 16, místo odpovědí ANO-NE, si žáci vybírají pouze jednoho smajlíka z nabídky, který podle jejich názoru nejvíce odpovídá skutečnosti. Pokud neumí odpovědět, žádného smajlíka nevybarvují.

Tabulka 2: Hodnocení dotazníku – Moje třída

Při zadávání dotazníku bylo nutné pomalu a nahlas přečíst všechny otázky, srozumitelně vysvětlit jejich obsah, přiblížit význam, vysvětlit jak odpovídat a s některými pracovat individuálně. Při vyplňování tohoto dotazníku nenastal žádný větší problém, otázek je méně a žáci rádi vybarvují obrázky.

Celý text dotazníku Moje třída – Příloha B.

5.4.2 STUDIUM DOKUMENTŮ

Abychom poznali žáka, věděli jaké má potřeby, jaké má zdravotní postižení a omezení, podle jakých vzdělávacích plánů se vzdělává, ale i z jakého pochází prostředí, je nutné si prostudovat jeho osobní dokumentaci. Každý z žáků má po celou dobu školní docházky založeny katalogové listy – desky, do kterých se ukládají výsledky různých šetření, která žák podstoupil, ať už se jedná o šetření speciálně pedagogická nebo psychologická. Dále zde najdeme základní údaje žáka, údaje o rodičích a sourozencích, údaje o školní docházce, o prospěchu a také IVP.

5.4.3 ANALÝZA ŽÁKOVSKÝCH PRACÍ

Další část výzkumu tvořila analýza produktů činnosti – prací žáků ze speciální třídy. Analýza se týkala prací vytvořených ve škole při výuce různých předmětů. Mezi tyto práce patří například písemné práce ve školních sešitech, pracovních sešitech nebo pracovních listech, matematické příklady a úlohy, nebo i výtvarné práce a výrobky z pracovní výchovy. Ukázky některých prací jsou přidány jako přílohy.

5.4.4 POZOROVÁNÍ

Patří mezi metody přirozené diagnostiky, může být prováděno jako extrospekce, to znamená pozorování jiných osob, nebo jako introspekce, kdy jde o pozorování vlastní osoby. Pozorování může být komplexní, nebo může být zaměřeno jen na určitou oblast projevů jedince. Ve školním prostředí se pozorování zpravidla zaměřuje na výkonnost žáka, jeho zájem o učení, a možné výkyvy v této oblasti, reakce žáka na pochvalu, na trest, chování žáka ke spolužákům, k dospělým autoritám, chování mimo třídu – na výletě, v divadle, ve školní družině (Vítková, 2004).

Pozorování souvisí se sociálním vnímáním učitele, tzn. učitel si všímá jakýchkoliv výkyvů žáka od normálu, jak v oblasti prospěchové a chování, tak v komunikaci se spolužáky a s učitelem.

Probíhalo dlouhodobě od počátku školního roku v září 2016 do konce prvního pololetí v lednu roku 2017. Pozorování bylo zaměřeno na chování žáků ve výukových hodinách, o přestávkách, dále při sportovních aktivitách, například při hodinách tělesné výchovy a při společných pracích – například při pracovní nebo výtvarné výchově. Tito žáci se znají již několik let, při pozorování je nutné si všimnout, kdo s kým nejvíce spolupracuje, pomáhá si při práci, kamarádí se. Dále je nutné se zaměřit na pomoc slabším žákům, zda jim spolužáci v případě potřeby pomohou nebo nepomohou, jak se k nim chovají. A také zda se některý ze spolužáků nepovyšuje nad ostatní, neublíží ostatním.

5.5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT, VYHODNOCENÍ

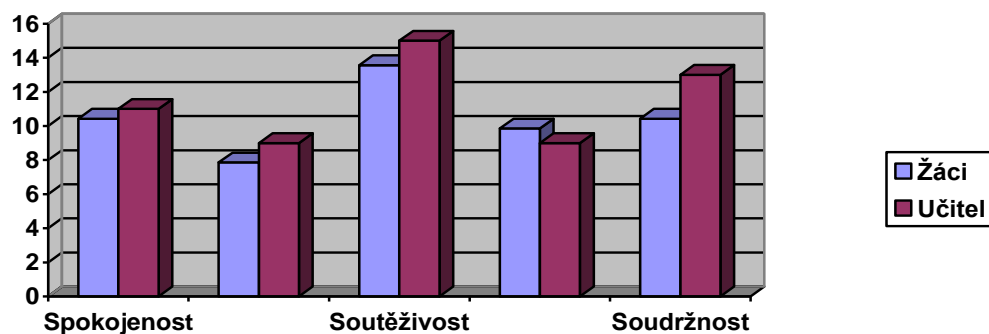
Hlavním cílem práce bylo analyzovat klima ve speciální třídě, k tomu byly použity dotazníky. A také zjistit, jaký vliv má toto klima na úspěšnost edukace a celkový rozvoj osobnosti žáka se středními a těžšími formami mentálního postižení, a s kombinovanými vadami, zde byla využita metoda pozorování, analýza žákovských prací a studium dokumentů. V této části si shrneme výsledky jednotlivých šetření a vyhodnotíme získané údaje.

Tabulka 3: Výsledky dotazníku – Naše třída

	Celkové výsledky	Dívky	Chlapci	Třídní učitelka
Spokojenost ve třídě	10,43	10	11	11
Třenice ve třídě	7,86	9,5	5,67	9
Soutěživost ve třídě	13,57	13	11	15
Obtížnost učení	9,85	9,5	10,33	9
Soudržnost třídy	10,43	8,5	13	13

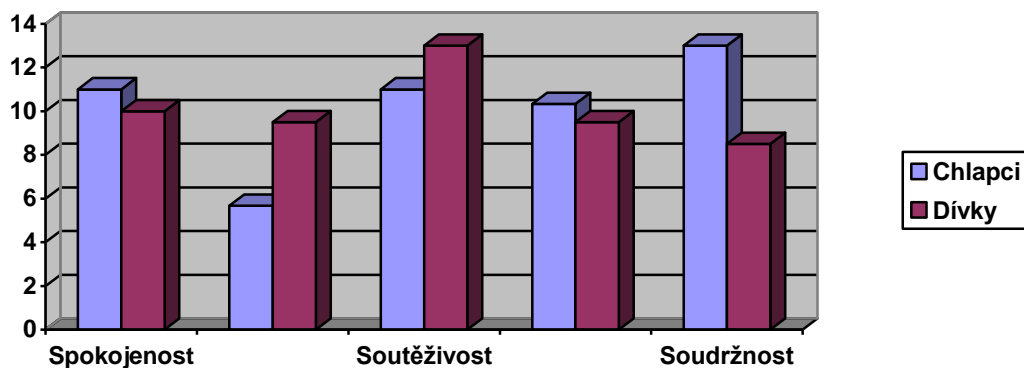
Zdroj: autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Graf 1: Výsledky dotazníku – Naše třída

Zdroj: autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Graf 2: Naše třída – chlapci a dívky

Zdroj: autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Spokojenost:

Z dotazníku lze vypožorovat, že žáci jsou ve třídě spokojeni, nedochází zde k žádným velkým komplikacím, to také potvrzuje hodnota výsledku třídní učitelky. Větší spokojenost uvádějí chlapci, než děvčata. Mezi chlapci a děvčaty je větší věkový

rozdíl. Děvčata jsou starší a vyspělejší, mají již trochu jiné názory než mladší chlapci. Hodnoty obou skupin jsou ale v průměru.

Třenice:

Aby nám graf ukázal co nepozitivnější klima, měla by být hodnota této proměnné co nejnižší. Z našich výsledků lze vyčíst, že k třenicím dochází velmi málo, žáci nevnímají žádné velké komplikace ve vztazích mezi sebou. Je také vidět větší rozdíl mezi výsledky dívek a chlapců. I když jsou dívky ve třídě spokojeny, dochází u nich častěji než u chlapců, ke sporům či komplikacím ve vztazích mezi sebou. Chlapci si žádné spory nepřipouštějí, některé třenice považují za přirozené, normální.

Soutěživost:

Tato proměnná má trochu vyšší hodnotu, ale stále se nachází v pásmu průměru. Každý žák je jiný a každý by měl mít v sobě alespoň malou míru soutěživosti. To platí i pro žáky speciální třídy. Žáci mezi sebou soutěží, ale není to žádná rivalita. Nikdo se na druhého nepovyšuje, snaží se navzájem si pomoci. Zajímavá je také větší soutěživost u dívek než u chlapců, která je dána asi také tím, že jsou dívky starší.

Obtížnost:

Žáci, hlavně chlapci, vnímají učivo jako namáhavé a rádi by ho měli co nejjednodušší. Hodnoty proměnné jsou ale stále v průměru, proto by učivo pro ně nemělo být velmi těžké.

Soudržnost:

Zde je vidět větší rozdíl mezi hodnotou u chlapců a u dívek. Nadprůměrná hodnota u chlapců znamená, že ve třídě mají dobré vztahy, navzájem si pomáhají, radí si, spolupracují jak při vyučování tak i o přestávkách. To si také myslí třídní učitelka. Dívky vidí soudržnost ve třídě hůře, ale i jejich hodnota je v pásu průměru.

Tabulka 4: Výsledky dotazníku – **Moje třída**

		ANO	NE
1.	Chodíš do školy rád (a)?	4	3
2.	Líbí se Ti ve třídě?	7	0
3.	Máš ve třídě kamaráda?	7	0
4.	Posmívají se Ti děti, když něco nevíš?	3	4
5.	Stýkáš se spolužáky také po vyučování?	7	0
6.	Ublížíje Ti někdo ve třídě?	0	7
7.	Poradí Ti učitel, pokud potřebuješ pomoc?	7	0
8.	Sedíš ve vyučování celou hodinu v lavici?	0	7
9.	Máš ve škole čas na odpočinek, hraní?	7	0
10.	Kamarádíš se všemi spolužáky ve třídě?	4	3
11.	Řídíš se ve třídě podle domluvených pravidel?	7	0
12.	Pochválí Tě učitel, když si to zasloužíš?	7	0
13.	Líbí se Ti škola a její okolí?	5	2
14.	Jsi ve škole spokojený?	6	1
15.	Máš ve třídě kamaráda, který Ti pomůže?	7	0
16.	Líbilo se Ti vyplňovat dotazník?	7	0

Zdroj: autorka práce, 2017 (vlastní šetření)

Z výsledků tohoto dotazníku lze přečíst, že žáci jsou ve třídě i ve škole spokojeni, ve třídě se jim líbí (ot. 1, 2, 13, 14). Vypovídá to i tom, že ve třídě panuje klidná a příjemná atmosféra. Z dalších výsledků je poznat, že zde mají všichni nějakého kamaráda, který jim v nesnázích pomůže, občas se jim někdo ve třídě posmívá, když něco nevědí, ale

nikdo jim neublíží (ot. 4, 6, 11, 15). Tyto informace vypovídají o tom, že dochází velmi málo ke konfliktům ve třídě, žáci nevnímají žádné velké komplikace ve vztazích mezi sebou. Další důležitou informací z dotazníku je informace o kamarádství. Spolužáci se stýkají i v době po vyučování, to znamená, že mají mezi sebou dobré přátelské vztahy, vysokou soudržnost (ot. 3, 5, 10). A podle posledních hodnot náročnost učení v této třídě je přiměřená, žáci učení zvládají, pokud potřebují vyučující jim poradí, bývají pochváleni a mají i čas na odpočinek (ot. 7, 8, 9, 12).

VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

V úvodu praktické části bylo stanoveno několik otázek a také hypotéz.

Otázka 1: Jaké je klima ve speciální třídě?

Při porovnání výsledků dotazníku Naše třída lze vyčíst vysoké hodnoty spokojenosti žáků ve třídě, ani u jednoho žáka není menší hodnota než 9, to značí velmi příznivý výsledek. Z dotazníku Moje třída lze zjistit také spokojenost žáků ve třídě, ve třídě se jim líbí. U třenic a konfliktů ve třídě je hodnota nízká, to znamená, že k třenicím dochází velmi málo a žáci nevnímají žádné velké komplikace ve vztazích mezi sebou. To je také příznivý výsledek. Další hodnoty vycházejí v pásmu průměru. Trochu vyšší hodnota je u soutěživosti. Z pozorování žáků speciální třídy při práci v hodinách lze konstatovat, že tato soutěživost neznamená porovnávání známek, ale soutěživost při hrách, hlavně v hodinách tělesné výchovy. Žáci mají tělesnou výchovu každý den a velmi rádi hrají míčové hry. Z dotazníkového šetření tedy vyplývá klima ve speciální třídě jako pozitivní. Žáci mají svoji třídu rádi, líbí se jim v ní, jsou spokojeni, mají zde své kamarády, kteří jim vždy pomohou.

Otázka 2: Vnímají sociální klima třídy stejně chlapci a dívky?

Jak je možno zjistit z dotazníků, vnímání sociálního klimatu třídy se liší u chlapců a u dívek. Chlapci udávají větší hodnoty spokojenosti ve třídě a také nadprůměrnou hodnotu u soudržnosti, která značí, že ve třídě mají dobré vztahy, navzájem si

pomáhají, radí si, spolupracují jak při vyučování tak i o přestávkách. Podle nich dochází velmi zřídka ke konfliktům ve třídě, žádné spory si nepřipouštějí, některé třenice považují za přirozené, normální. Chlapci se pohádají, ale za chvíli už o tom nevědí, hádky a menší nedorozumění považují za normální. Dívkám to trvá déle. Zajímavá je také větší soutěživost u dívek než u chlapců, která je dána asi také tím, že jsou dívky v této třídě starší než chlapci.

Otázka 3: Jaký vliv má klima ve třídě na úspěšnost učení?

I na tuto otázku lze najít odpověď v dotaznících. Z vyhodnocení vyplývá, že ve třídě je pohoda, příjemné školní klima bez závažných třenic a komplikací, žáci jsou ve třídě spokojeni. V dotazníku Naše třída vychází náročnost učiva celkově jako průměrná, přiměřená, většina žáků ve třídě ví, jak má dělat svou práci, jak se učit (ot. 24). V dotazníku Moje třída je kladně hodnocena učitelova pomoc žákům (ot. 7, 12), žáci dodržují domluvená pravidla (ot. 11), náročnost učení je přiměřená, žáci učivo zvládají. Pohoda ve třídě, učitelova pomoc, kladné vztahy mezi žáky mají pozitivní vliv na úspěšnost učení, žáci i přes svůj handicap učivo zvládají.

Otázka 4: Které faktory ovlivňují klima třídy pozitivně a které negativně?

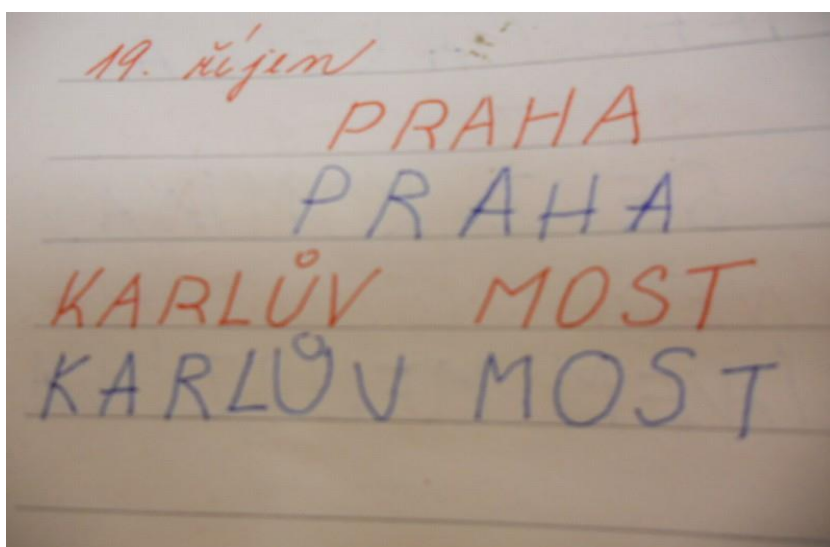
V odpovědi na tuto otázku jsou využity výsledky dalších metod výzkumu, pozorování a analýza žákovských prací. Speciální třídu navštěvuje 7 žáků, kteří nejsou stejně staří, mají splněn různý počet let školní docházky a mají odlišné formy mentálního nebo kombinovaného zdravotního postižení. Všichni tito žáci pracují v pomalejším volném tempu, jsou snaživí, někteří i vytrvalí. K osvojení a upevnění poznatků potřebují mnohokrát si vše zopakovat, neboť velmi rychle zapomínají. Velmi neobratní jsou ve vyjadřování, mají nedostatečnou slovní zásobu, komunikace některých je artikulačně málo srozumitelná, využívají i mimiku a gestikulaci.

Všichni tito žáci mají rádi, když má jejich denní režim opakující se řád a každá změna na ně velmi špatně působí. Při hodinách pracují podle svých možností a zdravotního omezení. Tradiční školní vyučovací hodina, která trvá 45minut, je ale pro

ně příliš dlouhá. Jejich pozornost je velmi kolísavá, nedokáží se delší čas soustředit na práci. Hodinu je nutno rozdělit na několik úseků, střídat činnosti, přidat například do hodiny pohybovou rozcvičku nebo si zazpívat písničku. I přes tyto problémy se většinou všichni snaží, chtějí udělat radost své paní učitelce.

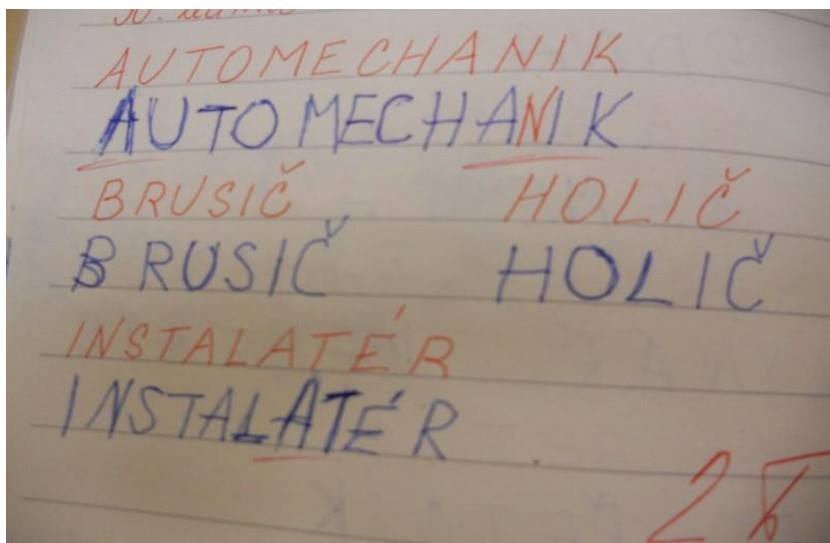
Problém nastane pokud jejich „klid a pohodu“ něco naruší. Stačí jen nepříjemné zvuky z chodby nebo ze sousední třídy a jejich koncentrace pozornosti je velmi nízká. Vrátit jejich koncentraci pozornosti zpět je často obtížné a trvá delší dobu. A vše je potom vidět i na školní práci.

Pokud se vrátím k otázce, pozitivně ovlivňuje klima třídy hlavně řád, pořádek, klid na práci a pohoda při školních činnostech. A velmi negativně žáci vnímají jakékoliv narušení jejich řádu dne a také nepřiměřený hluk v okolí.

Obrázek 3: Školní práce žákyně v klidném prostředí

Zdroj: autorka práce, 2017 (vlastní fotografie)

Obrázek 4: Školní práce žákyně v hlučném prostředí

Zdroj: autorka práce, 2017 (vlastní fotografie)

Další ukázka školní práce v klidném a hlučném prostředí je vložena do přílohy.

Otázka 5: Existuje vztah mezi spokojeností žáků a jejich oblíbeností mezi spolužáky?

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že nejspokojenější jsou chlapci, kterým se ve třídě líbí a nedochází zde, podle nich, k žádným velkým komplikacím, nepatří ale k nejoblíbenějším. Podle výsledků pozorování vztahů ve třídě je nejoblíbenější ve třídě dívka – Natálka. Je to milá, bezproblémová dívka s Downovým syndromem, kterou si oblíbili všichni spolužáci ve třídě a při práci ve škole se jí snaží pomáhat. Mezi dívkami patřila k nejspokojenějším ve třídě i ve škole. Vztah mezi spokojeností žáků ve třídě a jejich oblíbeností mezi spolužáky nebyl prokázán.

OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

Hypotéza č. 1: Žáci speciální třídy vnímají klima školní třídy pozitivně.

Vyhodnocením dotazníku Naše třída a Moje třída a také pozorováním prostředí třídy a vztahů ve třídě, byla hypotéza potvrzena.

Hypotéza č. 2: Pozitivní klima školní třídy má kladný vliv na úspěšnost učení.

Výsledky výzkumného šetření potvrdily i tuto hypotézu. Příjemné, pozitivní, na společnou práci zaměřené klima má kladný vliv na osvojování učiva.

5.6 DISKUZE, NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

Cílem výzkumu bylo analyzovat klima ve speciální třídě a zjistit, jaký vliv má toto klima na úspěšnost edukace a celkový rozvoj osobnosti žáka se středními a těžšími formami mentálního postižení, a s kombinovanými vadami.

Mluvíme-li o třídním klimatu, máme na mysli náladu, atmosféru a vztahy mezi dětmi ve třídě nebo mezi pedagogy. Zdravé třídní klima znamená především to, že se každé dítě cítí ve třídě příjemně a není mu ubližováno. Klima ve speciální třídě je trochu odlišné od klimatu klasické třídy. Role učitele nabývá v těchto třídách zvláštního významu - učitel více a déle než u dětí zdravých pomáhá a spoluvytváří klima třídy.

Mimořádný význam při výuce žáků s mentálním postižením má osobnost učitele. Učitel musí využívat svých pedagogických dovedností, k nimž kromě všech, které uplatňují i v ostatních typech škol, patří mimořádná míra trpělivosti, schopnosti vcítit se do myšlenkových pochodů žáka, a vysoká míra empatie. Učitel má u svých žáků velkou autoritu. Děti ho uznávají, a pokud je na ně hodný, mají ho velice rády. Tyto sympatie mu dávají soustavně a nepokrytě najevo, a způsob, jímž tak činí, je někdy pro učitele obtížně akceptovatelný. Učitel má nad svými žáky i velkou moc. Má možnost jim velmi pomáhat a prospívat, ale může jim svým nevhodným přístupem i uškodit (Švarcová, 2006).

A právě třídní učitelé neustále sledují třídní klima a snaží se o to, aby bylo co nejpříjemnější pro všechny. Ve speciálních třídách je malý počet žáků. Pozitivní klima se lépe utváří právě v malých třídách s menším počtem žáků, kde se všichni žáci již delší dobu znají. Klima třídy, které při vyučování panuje, má zásadní vliv na motivaci žáků a na jejich postoj k učení.

A dá se klima třídy nějak ovlivnit? Ano, dá se ovlivnit.

Učitel by svým žákům měl pomáhat při plnění jejich úkolů a zadávat úkoly tak, aby si každý žák mohl zažít pocit z vlastního úspěchu, a také věřit v úspěšné splnění jejich úkolů. A hlavně zajistit hladký průběh vyučování v klidném prostředí, v prostředí bez rušivých elementů, které žáky odvádějí od soustředění a pozornosti. Ve třídě, kde panuje dobrá nálada a spolupráce, důvěra v úspěch, žáci uznávají autoritu učitele, v takové třídě je příznivé klima pro práci a úspěšné učení.

Ke klimatu třídy do značné míry přispívá také pořádek v učebně, smysl pro pořádek je proto třeba žákům neustále vštěpovat. Také celkový vzhled učebny je pro žáky důležitý, vlastně jim naznačuje, kolik péče bylo vynaloženo pro jejich příjemné učení. Čistá a útulná učebna s potřebnými pomůckami napomáhá vzniku kladného vztahu žáků k výuce.

O klimatu ve školní třídě a jeho vlivu na úspěšné učení by se toho dalo ještě mnoho napsat a také najít v odborné literatuře. Na závěr této kapitoly bych chtěla shrnout ještě další poznatky, které mne zaujaly při práci na výzkumném projektu, to co považuji za důležité při práci s dětmi ve třídě.

Mít oči otevřené. Velmi důležité je všimnout si toho, co se ve třídě děje. Kdo si s kým povídá o přestávkách, hraje v době odpočinku, pomáhá si navzájem.

Povídat si s dětmi. Při vyučování to nejde, ale třeba o přestávkách. Zjistit, jaké mají radosti, starosti, co se jim podařilo, co se jim ve třídě líbí, s čím jsou spokojené.

Nikoho nepřehlížet. Věnovat pozornost rovnoměrně všem dětem, aby se žádné necítilo ve třídě špatně, odstrčeně.

Chválit a chválit. Všechny děti jsou rády pochváleny, proto je důležité snažit se najít u každého něco, za co ho můžeme pochválit.

A také úsměv a dobrá nálada. To jsou drobnosti, které přispívají ke vzniku příjemné atmosféry ve třídě a napomáhají vzniku kladného vztahu k výuce a mají vliv na celkový pozitivní rozvoj osobnosti žáka.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat klima ve speciální třídě, postihnout, jaké faktory toto klima negativně či pozitivně ovlivňují a jaký vliv má toto klima na úspěšnost edukace a celkový rozvoj osobnosti žáka se středními a těžšími formami mentálního postižení, a s kombinovanými vadami.

Téma klima školní třídy je velmi diskutované, a u nás i ve světě se mu věnuje značná pozornost. Většina školních vzdělávacích aktivit se odehrává ve třídě. Učitel zde pracuje se žáky, při opakované práci, která je dlouhodobá, vzniká mezi nimi vzájemný vztah. Šetřením klimatu ve třídě se dá zjistit, jaký tento vztah je, jak žáci vnímají situaci ve své třídě, jak se ve třídě cítí, jaké mají vztahy mezi sebou, jaká je obtížnost učení, jaké faktory učení ovlivňují. Najdou se zde odpovědi i na mnoho dalších otázek.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí: na část teoretickou a část praktickou. Cílem teoretické části bakalářské práce bylo shrnout všechny základní informace týkající se tématu. Pozornost je zaměřena na klima školní třídy a na faktory které ho ovlivňují, a také na spolutvůrce školního klimatu. V další části je popsána školní třída, jako malá sociální skupina i učebna. A také je uvedena stručná charakteristiku žáka speciální třídy a popsány faktory, které ovlivňují jeho prospěch.

V úvodu praktické části je uvedena základní charakteristika Speciální základní školy a Praktické školy Rumburk, a také speciální třídy, jejíž sociální klima je předmětem zkoumání, popsány jsou i metody a techniky, které byly ve výzkumné části použity. Dále jsou popsány výsledky vlastního výzkumného šetření zaměřeného na klima třídy a jeho vlivu na úspěšnost edukace.

Každá třída má své specifické klima, klima třídy na nás začne působit v momentě, když do ní vstoupíme. To platí i o speciální třídě. V posledních letech se věnuje velká pozornost vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Tito žáci mají v podstatě stejné potřeby, stejné problémy a také stejná práva jako žáci bez postižení.

Je zřejmé, že bez příznivého klimatu nelze očekávat zvyšování školní efektivity. Školní klima má mimo jiné vliv na chování žáků, ale také na jejich motivaci k výkonu, na průběh učení i na učební výsledky.

Práce ve speciální třídě byla velmi zajímavá, v praxi bylo ověřeno mnoho teoretických poznatků. Byly zodpovězeny výzkumné otázky a potvrzeny hypotézy.

Na závěr mohu jen konstatovat, že systematická a dlouhodobá práce s třídním kolektivem má pozitivní vliv na klima ve třídě, na průběh učení a na celkový rozvoj osobnosti žáka.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993.
ISBN 80-7066-534-3.
- ČAPEK, R. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2742-4.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007.
ISBN 978-80-247-1168-3.
- KLIMEŠOVÁ, Š. *Metodika práce asistenta pedagoga: Práce s třídním klimatem*.
1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4709-4.
- KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele: Cesty k lepšímu vyučování*. 1. vyd. Praha:
Portál, 1996. ISBN 80-7178-022-7.
- LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové :
Gaudeamus, 2007. ISBN: 978-80-7041-980-9.
- MAREŠ, J. *Sociální klima školní třídy: přehledová studie*. Hradec Králové: Lékařská
fakulta UK v Hradci Králové, 1998.
- MAREŠ, J.a JEŽEK, S. *Klima školní třídy: Dotazník pro žáky*. Praha: Národní ústav pro
vzdělávání, 2012. ISBN: 978-80-87063-79-8.
- PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006.
ISBN 80-7315-120-0.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha:
Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Brno : Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Univerzita Karlova nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0841-3

VÍTKOVÁ, M. (ed.). *Integrativní školní (speciální) pedagogika: Základy, teorie, praxe*. 2. vyd. Brno: Tiskárna MSD, 2004. ISBN 80-86633-22-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

WWW.RVP.CZ

HRUBÁ, J. *Jak by měla vypadat ideální škola a učitel* [online]. [cit. 2017-01-10].

Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/7707/JAK-BY-MELA-VYPADAT-IDEALNI-SKOLA-A-UCITEL.html/>

KUNDRATOVÁ, V. *Zjišťování úrovně klimatu třídy pomocí dotazníku MOJE TŘÍDA* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z:

<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/S/2593/ZJISTOVANI-UROVNE-KLIMATU-TRIDY-POMOCI-DOTAZNIKU-MOJE-TRIDA.html/>

[HTTP://SPECZSRUMBURK.ESTRANKY.CZ/](http://SPECZSRUMBURK.ESTRANKY.CZ/)

SEZNAM ZKRATEK

IVP – individuální vzdělávací program

např. – například

ot. – otázka

ŠVP – školní vzdělávací program

tzn. – to znamená

tzv. – tak zvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vazby atmosféry, klimatu, prostředí	10
Obrázek 2: Speciální základní škola a Praktická škola Rumburk	32
Obrázek 3: Školní práce žákyně v klidném prostředí	48
Obrázek 4: Školní práce žákyně v hlučném prostředí	49

Seznam tabulek

Tabulka 1: Orientační normy dotazníku	39
Tabulka 2: Hodnocení dotazníku – Moje třída	40
Tabulka 3: Výsledky dotazníku – Naše třída.....	42
Tabulka 4: Výsledky dotazníku – Moje třída	45

Seznam grafů

Graf 1: Výsledky dotazníku – Naše třída	43
Graf 2: Naše třída – chlapci a dívky	43

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník Naše třída.....	I
Příloha B – Dotazník Moje třída	I
Příloha C – Školní práce žáka v klidném a hlučném prostředí.....	IV
Příloha D – Ukázka vyplněného dotazníku Moje třída.....	V
Příloha E – Ukázka vyplněného dotazníku Naše třída.....	VI
Příloha F – Ukázka výtvarných prací žáků speciální třídy.....	VII

Příloha A – Dotazník Naše třída

Příloha A :

DOTAZNÍK „NAŠE TŘÍDA“

Jméno..... Třída.....

1. V naší třídě baví děti práce ve škole. Ano - Ne
2. V naší třídě se děti mezi sebou pořád perou. Ano - Ne
3. V naší třídě děti mezi sebou často soutěží, aby se dozvěděly, kdo je nejlepší.
Ano - Ne
4. V naší třídě je učení těžké, máme moc práce. Ano - Ne
5. V naší třídě je každý mým kamarádem. Ano - Ne
6. Některé děti nejsou v naší třídě šťastné. Ano - Ne
7. Některé děti v naší třídě jsou lakomé. Ano - Ne
8. Mnoho dětí z naší třídy si přeje, aby jejich práce byla lepší, než práce spolužáků. Ano - Ne
9. Mnoho dětí z naší třídy dokáže udělat svou školní práci bez cizí pomoci.
Ano - Ne
10. Některé děti v naší třídě nejsou mými kamarády. Ano - Ne
11. Děti z naší třídy mají svou třídu rády. Ano - Ne
12. Mnoho dětí z naší třídy dělá spolužákům naschvály. Ano - Ne
13. Některým dětem v naší třídě je nepříjemné, když nemají tak dobré výsledky jako druzí žáci. Ano - Ne
14. V naší třídě umí pracovat jen bystré děti. Ano - Ne
15. Všechny děti v naší třídě jsou mí důvěrní přátelé. Ano - Ne
16. Některým dětem se v naší třídě nelíbí. Ano - Ne

17. Určité děti z naší třídy vždy chtějí, aby bylo po jejich, aby se jim ostatní děti přizpůsobily. Ano - Ne
18. Některé děti z naší třídy se vždycky snaží udělat svou práci lépe, než ostatní. Ano - Ne
19. Práce ve škole je namáhavá. Ano - Ne
20. Všechny děti v naší třídě se mezi sebou dobře snášejí. Ano - Ne
21. V naší třídě je legrace. Ano - Ne
22. Děti z naší třídy se mezi sebou hodně hádají. Ano - Ne
23. Několik dětí v naší třídě chce být pořád nejlepší. Ano - Ne
24. Většina dětí v naší třídě ví, jak má dělat svou práci, umí se učit. Ano - Ne
25. Děti z naší třídy se mají mezi sebou rády jako přátelé. Ano - Ne

Příloha B – Dotazník Moje třída

Příloha B :

DOTAZNÍK „MOJE TŘÍDA“

		ANO	NE
1.	Chodíš do školy rád (a)?		
2.	Líbí se Ti ve třídě?		
3.	Máš ve třídě kamaráda?		
4.	Posmívají se Ti děti, když něco nevíš?		
5.	Stýkáš se spolužáky také po vyučování?		
6.	Ublížíje Ti někdo ve třídě?		
7.	Poradí Ti učitel, pokud potřebuješ pomoc?		
8.	Sedíš ve vyučování celou hodinu v lavici?		
9.	Máš ve škole čas na odpočinek, hraní?		
10.	Kamarádíš se všemi spolužáky ve třídě?		
11.	Řídíš se ve třídě podle domluvených pravidel?		
12.	Pochválí Tě učitel, když si to zasloužíš?		
13.	Líbí se Ti škola a její okolí?		
14.	Jsi ve škole spokojený?		
15.	Máš ve třídě kamaráda, který Ti pomůže?		
16.	Líbilo se Ti vyplňovat dotazník?		

Příloha C – Školní práce žáka v klidném a hlučném prostředí

PRAHA
KARLŮV MOST
KARLŮV MOST
NÁRODNÍ DIVADLO
NÁRODNÍ DIVADLO
PRAŽSKÝ HRAD
PRAŽSKÝ HRAD
SOCHA SV. VÁCLAVA
SOCHA SV. VÁCLAVA

M. říjma
ZAS UŽ JE TU PODZIM,
ZAS UŽ JE TU PODZIM,
DĚTI LIST ZE STROMU
DĚTI LIST ZE STROMU
POLU LETI.
POLU LETI!

Příloha D – Ukázka vyplněného dotazníku Moje třída

Jméno Zabča Třída 1L . 51

		ANO	NE
1.	Chodiš do školy rád (a)?		
2.	Líbí se Ti ve třídě?		
3.	Máš ve třídě kamaráda?		
4.	Posmívají se Ti děti, když něco nevíš?		
5.	Stýkáš se spolužáky také po vyučování?		
6.	Ublížíje Ti někdo ve třídě?		
7.	Poradí Ti učitel, pokud potřebuješ pomoc?		
8.	Sedíš ve vyučování celou hodinu v lavici?		
9.	Máš ve škole čas na odpočinek, hrani?		
10.	Kamarádlíš se všemi spolužáky ve třídě?		
11.	Řídíš se ve třídě podle domluvených pravidel?		
12.	Pochválí Tě učitel, když si to zasloužíš?		
13.	Líbí se Ti škola a její okolí?		
14.	Jsi ve škole spokojený?		
15.	Máš ve třídě kamaráda, který Ti pomůže?		
16.	Líbilo se Ti vyplňovat dotazník?		

Příloha E – Ukázka vyplněného dotazníku Naše třída

NATY
Příloha číslo 1:

DOTAZNÍK „NAŠE TŘÍDA“

Jméno..... Třída.....

1. V naší třídě baví děti práce ve škole. Ano - Ne

2. V naší třídě se děti mezi sebou pořád perou. Ano - Ne

3. V naší třídě děti mezi sebou často soutěží, aby se dozvěděly, kdo je nejlepší. Ano - Ne

V naší třídě je učení těžké, máme moc práce. Ano - Ne

V naší třídě je každý mým kamarádem. Ano - Ne

Čteré děti nejsou v naší třídě šťastné. Ano - Ne

Čteré děti v naší třídě jsou lakomé. Ano - Ne

Čho dětí z naší třídy si přeje, aby jejich práce byla lepší, než práce ostatních dětí. Ano - Ne

Čo dětí z naší třídy dokáže udělat svou školní práci bez cizí pomoci. Ano - Ne

Č děti v naší třídě nejsou mými kamarády. Ano - Ne

Č děti v naší třídě mají...

Příloha F – Ukázka výtvarných prací žáků speciální třídy

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jitka Dvořáčková

Obor: Speciální pedagogika- vychovatelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Klima třídy v základní škole speciální a jeho vliv na úspěšnost edukace

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 45

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů českých použitých zdrojů: 15

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Moucha CSc.